

Najbrže! A ne daj nič, ne zaslužijo grešniki! Nič jim ne daj, niti kapljice, če se ne poberejo in te poiščejo ob svetli uri in ob taki priliki, ko bodo njih mošnjički bolje poznali svojo dolžnost do lepih Martinovih buč. Tako je, nič ne daj!

Ej, Martin, ti si pa že visoko! V resnici. Osem rok ga je vzdignilo nad obširno kadjo v kotu, ki ga je napol osvetljevala petrolejka, osem rok in z njimi se je dvignil smeh, ki se je kar tolkel ob vlažnih stenah. Določeno je, nobene misli več!

Pa je zabobnelo. Kakor dolg in širok je ležal Martin pred posteljo in se v trenutku zbudil; sto misli mu je pohitelo skozi možgane in še drugih sto. Z roko je potegnil čez oči, ali videti ni mogel ničesar: še dolg kos noči je bil napoti. Vstane Martin in prižge luč; zasvetilo se je: nikogar nikjer. In tudi na stopnicah nič in tudi v veži žive duše. V vsak kotiček je pohitela svetloba, v vsak kotiček in še čez pod in še čez strop: vrata zaklenjena in zasunjena, a okna zaprta, trdno zaprta do jutra. Vse zaprto in varno.

Še do kleti je stopil krčmar Martin, tiho in oprezno. Prisluškoval je na vratih in dolgo zadrževal dihanje in ni se premaknil. Skoro se mu je zazdelo, da sliši pritajeno govorico in takoj se je začudil, kako malo je ta govorica podobna onemu drznemu smehu, ki je šel ravnokar od njegove sobe navzdol po vseh stopnicah. Zazdelo se mu je, začudil se je in v istem trenutku s truščem odprl močna vrata, ki je za njimi čakala dolga vrsta sodov. Nikogar.

Pa se je dvignil smeh in udaril na vlažno steno in se odbijal v nasprotno; tresla se je roka s petrolejko in tresel se je krčmar Martin od vrha do tal, zakaj smejal se je, kakor se je znal smejati le on...

Petačev Mihec.

Spisal *F. Studenko*.

najnežnejši mladosti je že izgubil Petačev Mihec dobre, skrbne starše, in Bog ve, kaj bi bilo z njim, da ga ni vzal stric Petač za svojega. A kakor je bil stric Petač dober človek, vendar ni mogel skrbeti za svojega rejenca kot bi bil rad. Žene mož ni imel več, da bi jima gospodinjala, sam pa je moral hoditi v tvornico, da je služil kruh zase in za svojega rejenca Mihca.

Deček je bil star sedem let, ko je prišel k svojemu stricu. Hodil je že v šolo in je bil kaj prebrisane glavice. O tem je pričalo najbolj njegovo izpričevalo, zakaj v njem ni bilo dvojek, kajše trojk. Ubožen je bil in zapuščen, njegove pridnosti pa ni zamorilo uboštvo, ki ga je trlo. Njegovemu dobremu učitelju je bilo jako žal, ker je bil deček tako zapuščen, in bal se je zanj. Bal se je, da bi se siromaku ne pristudilo učenje.

Bilo je lepega, prijaznega zimskega popoldneva. Vaški otroci so vrveli iz šole in se usipali na snežno cesto, kot se usipljejo bučele iz panjev, kadar zasveti gorko pomladansko solnce. Veselje se je bralo otrokom z lic, ko so bili zopet pod milim nebom, svobodni, kakor ptički v božji prirodi. Kdo bi pa tudi ne bil vesel prijaznega zimskega solnca, ki tako blagodejno vpliva na nas!

Vsa vas se je zbudila v novo življenje, ko so se otroci usuli po cestah. Vrane, sedeče po golih vejah osamelega drevja, so kričaje obletele vas, ko so zaslišale blizu sebe nenavaden šum in zopet posedle po drevju. Nekateri otroci so se kmalu poizgubili na svoje domove, iz sosednjih vasi so se pa v gručah pomikalí po polju proti domu.

Takoj pod vasjo, tam, kjer se začenja polje, teče plitev potoček. Nerodna lesena brv drži čezenj in ob tisti brvi so se navadno zbirali otroci iz Žejske vasi, da so jo potem skupaj mahali proti domu. Zakaj vas je bila precej oddaljena, in nekateri otroci iz prvega razreda bi bili sami komaj prišli domov, ker jim je bilo treba iti skozi precejšen gozd, in je pozimi sneg pogosto zapadel vsa pota. Zato so starši mlajših učencev pogosto izročali starejšim dečkom svoje ljubljence v varstvo.

Tudi danes je čakalo že več starejših učencev na one iz prvega razreda. Ko so se vsi sešli, so počasi korakali proti domu in se veselo pogovarjali med seboj.

„Veste kaj,“ se obrne nenadoma Rozmanov Peter k vsem, „pojdimo se drsat dol k potoku! Danes ponoči je postal led tako močan, da se nam gotovo ne ulomi.“ — Ni bilo treba dvakrat nasvetovati — vsi so bili takoj zadovoljni. Udrli so jo po bregu proti potoku, starejši naprej, mlajši za njimi. Tudi Petačev Mihec je šel z njimi, dasiravno se mu ni nič kaj ljubilo. Komaj je siromak stal, tako je bil lačen . . . Opoldne mu je dala dobra sosedka nekaj kosilca, ki mu ga je izprosil striček, sam pa je vzel nekaj s seboj v tvornico. Tako je živel Mihec pri stričku; večkrat je moral kaj potrpeti, ker je bil stric Petač sam ubog in zapuščen.

Otroci so že veselo skakali po ledu in se drsali, ko je prišel Mihec do potoka. Bili so vsi tako veseli, a Mihcu se ni dalo smejeti. Žalostno je zrl po tovariših in v srcu je začutil neko osamljenost. Rad bi se bil drsal in se veselil s tovariši, toda glad mu ni privoščil tega veselja.

Ko je tako stal ob potoku in gledal vesele tovariše, se nenadoma zapodi Reškov Jožek vanj in ga vleče posili na led. Mihec se je upal, a njegov tovariš je bil močnejši.

„Kaj bi tako stal, kot bi ti vrane pojedle kruh,“ se je norčeval Jožek in porival Mihca pred seboj po ledu. Nenadoma se Mihcu nerodno izpodrsne. Vse je zahreščalo pod njim — ulomil se mu je led . . . Potok je bil ravno na tistem mestu precej globok, in voda je brizgnila na vse strani. Mihec se je pogreznil do pasu v vodo in se v prvem hipu niti zavedel ni, kje stoji. Hitro so mu podali nekateri roke, da je prišel na suho. Potem pa mu je postalo hipoma tako težko pri srcu, da je začel jokati . . . Otroci so ga tolažili, le nekateri so bili toliko trdosrčni, da so se mu celo smejali. Med njimi tudi Reškov, ki je bil vsemu kriv. Previdnejši učenci so svetovali

Mihcu, naj teče hitro proti domu, da se ne prehladi. Nekaj časa je šel deček res malo hitreje, a kmalu so mu začele pešati moči, in stopal je spet z drugimi. Začelo ga je zebsti, da se je tresel po vsem životu. Kadar so se mokre hlače prijele nog, se mu je zdelo, kakor bi ga kdo urezal z ostrim nožem.

Ko je prišel domov, so bile hlače na dečku skoro zmrzle. Hitro je oblekel druge, in sosedu mu je postregla s kosilcem, nakar je šel v gorko posteljo, kar mu je nasvetovala skrbna sosedu.

Drugi dan deček ni več vstal. Ležal je pri sosedovih in tožil o bolečinah, ki jih je čutil v prsih. Časih je začel kašljati, in tega kašlja ni bilo konec; večkrat bi ga bilo kmalu zadušilo. Vsi so slutili, da mora priti še kaj hujšega — in slutnje so se jim uresničile. Dečku se je začelo blesti . . . Od tega časa je njegovo že tako slabotno telesce začelo še bolj hirati. — Nekega jutra pa se je nenadoma oglasil mrtvaški zvonec in naznanil vaščanom, da se je preselil nekdo v lepše življenje. Po vasi pa se je takoj raznesla novica, da je umrl Petačev Mihec. —

* * *

Žalostno so stopali učenci drugi dan proti šoli. Ob osmi uri so se zbrali vsi na pokopališču, da se poslovijo od svojega mrtvega tovariša. Gospod učitelj je izbral boljše pevce izmed učencev, in ko so prinesli mrliča, so mu zapeli milotožno žalostinko „Blagor mu, ki se spočije . . .“ Žalostno se je razlegala pesem po pokopališču, in vsakemu je postalo ob tej pesmi težko pri srcu. In ko so začele padati prve grude na krsto, tedaj se je zasvetila v marsikaterem očesu svetla solza, a nekateri otroci so začeli glasno jokati. Ko je prišel Reškov na vrsto, da vrže pest zemlje v grob, ga je v srcu nekaj spekle kot ogenj in zajokal je tako glasno, da so ga vsi gledali.

Umrlo je mlado življenje — kako je to hudo zanj, ki je kriv te smrti! Čudno se je dozdevalo ljudem, zakaj ravno on tako plaka, a nekateri učenci so dobro razumeli, kaj se godi v njegovem srcu . . . Pekla ga je vest, da je morda tudi on kriv Mihčeve smrti!

Učenci so odšli zopet v šolo. Toda pravega veselja le ni bilo med njimi. Žalostna usoda ubogega Mihca je vsakega pretresla.

Minevali so dnevi, tedni. Sčasoma so otroci skoro popolnoma pozabili na nekdanjega svojega tovariša. Le časih ga je kdo še omenil in tedaj se je zbudil za hip nanj spomin. A Reškov Jožek ni mogel pozabiti Mihca. Vedno mu je prihajal v spomin.

Minulo je že več let, odkar je ostavil Jožek ljudsko šolo in svojo domačo vas ter se šel učiti v mesto krojaštva. A kadar pride domov, gre gotovo pogledat tudi na pokopališče, kjer počiva njegov znanec iz mladostnih časov. V njegovem srcu ne umre nikdar spomin na Mihca in s tem hoče vsaj nekoliko poravnati krivico, ki mu jo je storil kot brezskrben in nepremišljen otrok . . .

Spoznanje krivice je najhujša kazen.